

เยี่ยมเพื่อน เยือนมิตร

ชวนคิด ต่อยอด

บันทึกการเยี่ยมพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสวงหาแนวทางหนุนเสริมและต่อยอดงานพัฒนา นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ โดยใช้เครื่องมือตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ

๒. กาญจนบุรี (๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๕)

๒.๑ เพื่อนพ้องน้องพี่

๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๕ ผมและคณะออกเดินทางจาก สข. ถึงกาญจนบุรีค่ำพอดี **คุณหมอ อภิชาติ รอดสม** นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพาไปรับประทานอาหารเย็นที่ร้านริมน้ำ บรรยากาศเย็นสบาย **พี่เพ็ญพิมล ศิริปโชติ** ผู้อำนวยการ อุตสาหกรรมอาหารและโภชนาการสาธารณสุข ปัจจุบันทำงานภาคประชาสังคม ในบทบาทนายกสมาคมผู้สูงอายุ และนายกสมาคมสตรีจังหวัดกาญจนบุรี มาสมทบด้วย พร้อมกับหัว “ผัดเผ็ดกบ” เลิศรส จากร้านดังของเมืองกาญจนบุรีมาให้ชิมกันด้วย

คุณหมออภิชาติ พาทีมงานมาร่วมด้วย ๒-๓ คน คือ **คุณหมอพนัส โสภณพงษ์** รองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด คนเมืองกาญจนบุรี ลูกเขยขอนแก่น และ **คุณนงรัก คูหากาญจน์** รองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดด้านสาธารณสุข ที่เติบโตมาจากพยาบาลทุนจังหวัด

คุณหมออภิชาติ

พี่เพ็ญพิมล

คุณหมออภิชาติฯ เป็นคนใต้ ตัวเล็ก เสียงดัง มนุษย์สัมพันธ์ดีเยี่ยม สมัยเป็นนักเรียนแพทย์ ช่วงหยุดเทอมชอบไปท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านทางภาคเหนือ ภาคอีสาน โดยอาศัยนั่งรถประจำทางสี่ล้อ ซึ่งเต็มไปด้วยชาวบ้าน ลูกเด็กเล็กแดง ป๊อปปลาร้า ของกินของใช้ของชาวบ้าน คุณหมออภิชาติเห็นผู้โดยสารแม่ลูกอ่อนที่ต้องเลี้ยงลูกน้อยบนรถประจำทาง แก่ก็อาสาช่วยอุ้มเด็กให้

ถ้าใครเห็นนักเรียนแพทย์ที่อุ้มเด็กน้อยลูกชาวบ้านบนรถโดยสารในสมัยนั้น ก็อาจคิดว่าเป็นพ่อของเด็ก เพราะตัวแกดำเข้ากันได้ดี

เมื่อเรียนจบ คุณหมออภิชาติไปเป็นแพทย์ชนบทฝังตัวอยู่ที่นี่นานหลายปี สืบทอดวิทยายุทธการเป็นแพทย์ที่ดีจากอาจารย์และพี่ๆ ที่นั่นมากมาย อยู่ไม่นานจนกลายเป็นเขยนั่น

ตอนผมต้องไปช่วยงานเป็นเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เมื่อปี ๒๕๔๙ - ๒๕๕๐ ก็เคยชวนคุณหมออภิชาติ จากน่านมาช่วยเป็นทีมงานให้กับรัฐมนตรี คุณหมออภิชาติ ยินดีเต็มใจช่วยทำงานอย่างเต็มที่ โดยอาศัยการวิ่งรอกระหว่างน่านกับกรุงเทพฯ อยู่เป็นปี

ปี ๒๕๕๑ คุณหมออภิชาติ ได้รับแต่งตั้งเป็นนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดที่เมืองแปดริ้ว เป็นนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดที่มาด้วยระบบสอบคัดเลือก ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าภูมิใจ เพราะก้าวหน้าด้วยฝีมือตนเอง อยู่ละเซิงเทรา ๔ ปี ก็ได้รับคำสั่งให้ย้ายมากาญจนบุรีแบบไม่รู้ตัว

ตอนที่ผมไปเยี่ยม คุณหมออภิชาติ เพิ่งย้ายมาได้ไม่กี่เดือน แต่ได้ออกตระเวนไปทั่วจังหวัดแล้ว รู้จักกับคนไปทั่ว สามารถเชื่อมประสานการทำงานได้อย่างรวดเร็ว

อาหารเย็นมื้อนั้น **มีอาจารย์อริวัฒน์ พันธุ์ประชา** อดีตเครือข่ายสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครปฐม ซึ่งย้ายมาเป็น ผอ. สพฐ. เขต ๓ ที่กาญจนบุรี ซึ่งจากรยานออกกำลังกายแวะมาสวมทบด้วย

๒.๒ กาญจนบุรี เชื่อนจะแตกไหม?

กาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ใหญ่โตเป็นอันดับ ๓ ของประเทศ มีชายแดนติดกับพม่า ยาวกว่า ๒,๔๐๐ กิโลเมตร มีประชากร ๘๓๘,๙๑๔ คน อาศัยอยู่ใน ๑๓ อำเภอ เวลาคิดถึงเมืองกาญจนบุรี คนทั่วไปมักคิดถึงแหล่งท่องเที่ยว ทุ่งใหญ่นเรศวร สะพานข้ามแม่น้ำแคว นักพัฒนาคิดถึงปัญหาเรื่องท่อก๊าซจากพม่า การปนเปื้อนสารตะกั่วที่บ้านคลิตี้ หลายคนคิดถึงการค้าชายแดน บางคนคิดถึงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจใหม่ของพม่าที่ทะวาย คนกรุงเทพฯ อาจคิดถึงเรื่องว่าเชื่อนศรีนครินทร์จะแตกไหม? ฯลฯ

กาญจนบุรีก็คล้ายๆ กับจังหวัดส่วนใหญ่ของประเทศ ที่รายได้หลักมาจากภาคเกษตร รองลงไปเป็นอุตสาหกรรม การบริการ ค่าขาย และอื่นๆ รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรประมาณ ๑ แสนบาท ซึ่งแน่นอนว่าส่วนน้อยได้มาก ส่วนมากได้น้อย

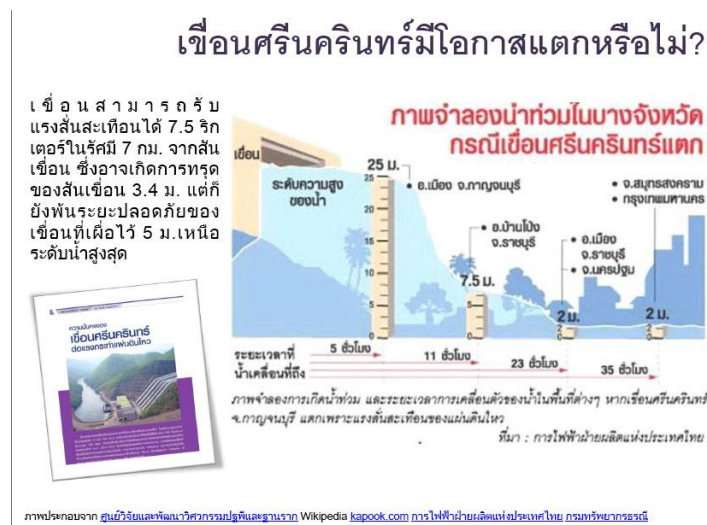

มีการวิเคราะห์กันว่ากาญจนบุรีมีจุดแข็ง ได้แก่ การมีศักยภาพเรื่องการท่องเที่ยว มีแหล่งประวัติศาสตร์ที่เชื่อมมาตั้งแต่สมัยทวารวดี และมีผืนป่าอุดมสมบูรณ์เชื่อมต่อกับจังหวัดตาก และกำแพงเพชร อยู่ไม่ไกลกรุงเทพฯ มีพื้นที่เกษตรมากพอสมควร มีแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่ มีเขตแดนติดกับพม่าซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาเชื่อมโยงถึงกันได้อีกมาก

มีจุดอ่อน ได้แก่ ขาดการวางแผนและพัฒนาแบบบูรณาการในทุกด้าน การพัฒนาเป็นไปรวมศูนย์และแบบแยกส่วน แม้ว่ามีแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่ แต่ก็ยังมีพื้นที่แห้งแล้งกันดาร ที่ดินจำนวนมากอยู่ในการครอบครองของส่วนราชการต่างๆ การพัฒนาที่ผ่านมาเป็นไปตามกระแสหลัก ยังไม่ใช้ทิศทางไปสู่ความยั่งยืน การรวมตัวร่วมคิดร่วมทำของคนเมืองกาญจนบุรียังมีไม่มาก เป็นต้น

โอกาสต่อการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาถนนมอเตอร์เวย์ กทม. – กาญจนบุรี การเปิดประเทศของพม่าและนโยบายเขตการค้าเสรีอาเซียน การส่งเสริมการท่องเที่ยว นโยบายครัวของโลก นโยบายพลังงานทดแทน เป็นต้น

อุปสรรคของการพัฒนา ได้แก่ การบริหารจัดการที่รวมศูนย์อยู่ที่กรุงเทพ คนเมืองกาญจนบุรีกำหนดอนาคตของตนเองไม่ได้ ปัญหาทางสังคมที่เพิ่มพูนมากขึ้น ภัยธรรมชาติ เศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น

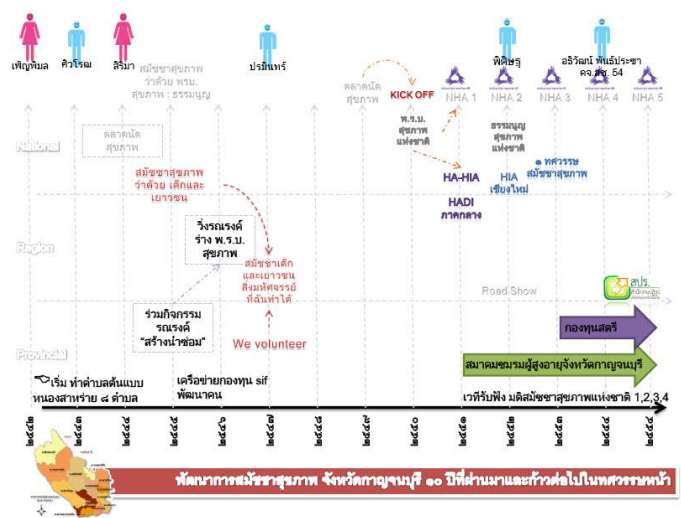
เมื่อรวมกันเข้า จังหวัดจึงมีประเด็นร่วมที่สำคัญได้แก่ ประเด็นการเปิดชายแดน ประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเด็นการบริหารจัดการภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ประเด็นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ ฯลฯ

คำถามใหญ่จึงน่าจะมีว่า “อนาคตเมืองกาญจนบุรี คนเมืองกาญจนบุรีกำหนดเองได้ไหม หรือจะให้ใครที่ไหนมากำหนดให้ เหมือนอดีตที่ผ่านมา ๆ มา?”

อาจเป็นคำถามที่ใหญ่กว่า ที่ว่า เขื่อนศรีนครินทร์จะแตกไหม?

๒.๓ การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ผ่านสมัชชาสุขภาพ

พี่น้องชาวเมืองกาญจนบุรีก็เป็นเหมือนกับพี่น้องในจังหวัดอื่นๆ ที่มีโอกาสขับเคลื่อนการจัดทำ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ กันมาตั้งแต่ ปี ๒๕๔๓ โนน มีบุคคลแกนนำต่างๆ เข้ามาร่วมกันทำงานเรื่อยมา มีการทำงานเข้มแข็ง อ่อนบ้าง แล้วแต่จังหวะเวลา ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของการทำงานร่วมกันแบบ “แนวนอน” ที่ไม่มีการกำหนด บังคับ หรือจัดการแบบตามตัว

ที่เมืองกาญจนบุรี

พัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ตามแนวคิดของการปฏิรูประบบสุขภาพตั้งแต่สมัยแรกๆ ที่มีการเคลื่อนไหวระดมความคิดเพื่อการยกร่าง พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ราวปี ๒๕๔๔ สมัยนั้นมี สปรส. เป็นแกนประสานการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการจัดสมัชชาสุขภาพ ว่าด้วย สุขภาวะเด็กและเยาวชน การร่วมกันค้นหาสิ่งดีๆ ด้านการสร้างสุขภาวะ การร่วมวิถัรณรงค์สำราญชื่อประชาชน สนับสนุนการจัดทำ พ.ร.บ.สุขภาพฯ การจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดเพื่อให้เห็นต่อสาระสำคัญในร่าง พ.ร.บ.สุขภาพฯ เป็นต้น

ผมจำได้ว่าในงานประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี ๒๕๕๕ ที่ไบเทค บางนา ทีมจังหวัดกาญจนบุรียังนำเรื่องราวดีๆ ของจังหวัดมาจัดแสดงในงานร่วมกับเพื่อนจากจังหวัดอื่นๆ ในภาคกลางด้วย

สมัยนั้นก็มีเพื่อนภาคีที่เป็นธรรหลายๆ คน ได้แก่ พี่เพ็ญพิมล ศิริปโชติ **คุณศิริโรต จิตนิยม** จาก อบต. หนองสาหร่าย **อาจารย์สิริมา เจริญศรี** จากวิทยาลัยอาชีวศึกษากาญจนบุรี **คุณเพลินตา ประดับสุข คุณกัญญาพร สุทธิพันธ์ คุณพยุงศรี นวรัตน์** เป็นต้น

อาจารย์สิริมา

ในช่วงก่อนที่ พ.ร.บ.สุขภาพฯ จะสำเร็จออกมาเป็นกฎหมาย งานก็แผ่วลงไปตามสมควร อาจเป็นเพราะ สปรส. อ่อนแรงลงไปด้วย แต่เมื่อ พ.ร.บ.สุขภาพฯ สำเร็จออกมาเป็นกฎหมายเมื่อปี ๒๕๕๐ ก็มีการขยับตัวกันอีกครั้ง

ในการร่วมประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ที่จัดเป็นทางการครั้งแรกตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ เมื่อปี ๒๕๕๑ ก็มีเพื่อนภาคีเครือข่ายไปร่วมงาน จากทั้ง ๓ ภาคส่วน คือจาก สสจ. กาญจนบุรี, พมจ.กาญจนบุรี, ประชาสัมพันธ์จังหวัด, รพ. พหลพลพยุหเสนา, สถาบันการเรียนรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นกาญจนบุรี, และ อบต. บางแห่ง

ในปีหลังๆ เพื่อนภาครัฐทางออกไปสักหน่อย โดยยังคงมีอาจารย์สิริมา เป็นแกนนำคนสำคัญเรื่อยมา มี**คุณพิศิษฐ์ ยินดีวี** จากกลุ่มต้นน้ำแคว กรรมการการเลือกตั้งจังหวัด และ**พี่ทิวาพร ศรีวรกุล** จากศูนย์กสิกรรมท่ามะขาม เข้ามาหนุนเสริมเชื่อมโยง

คุณพิศิษฐ์

พี่ทิวาพร

สมัชชาสุขภาพ เป็นเครื่องมือพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่เน้นการมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือของสาธารณะ ใครๆ จึงมีสิทธินำไปใช้ นำไปทำ ถ้าเห็นว่าจะเกิดประโยชน์แก่สาธารณะ ไม่ผูกขาดอยู่เฉพาะในแวดวงการแพทย์ และสาธารณสุขเท่านั้น เพราะเรื่องสุขภาพเป็นเรื่องของทุกคน ทุกคนมีสิทธิที่จะมีสุขภาพดี ในขณะเดียวกันก็เป็นหน้าที่ของทุกคน ทุกภาคส่วนที่ต้องช่วยกันทำให้เกิดสุขภาพไปพร้อมๆ กันด้วย

๒.๔ มองไปข้างหน้า

ช่วงเช้าของวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๕ ผมและทีมงานได้มีโอกาสเยี่ยมเพื่อน เยือนมิตร ที่ห้องประชุมของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี มีเพื่อนจากทุกภาคส่วนมาร่วมคุยแลกเปลี่ยนกัน ประมาณ ๒๐ คน ทั้งเพื่อนเก่าและเพื่อนใหม่

มี**อาจารย์ชวลิต สันถะโกมล** จากศูนย์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดกาญจนบุรี **คุณหมอมราพร วีระเวทวัฒน์** จากศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ **คุณพัชรินทร์ พัฒนะพิชัย** จากสื่อมวลชนกาญจนบุรี ๔๘.๒๕ **คุณยอดหญิง สุวรรณนคร** จากมูลนิธิอาสาสมัครมอง **คุณวงจันทร์ บุญสงค์** จากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น เข้าร่วมเวทีด้วย

อาจารย์อริวัฒน์ จาก สพฐ. เขต ๓ พาเพื่อนครุมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยหลายคน

อ. อริวัฒน์

งานนี้ ทางเจ้าบ้านคือ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด คุณหมออภิชาติฯ และคุณหมอฟนัส เป็นหัวแรงต้อนรับอย่างแข็งขัน มี**คุณวิจารณ์ นามสุวรรณ** หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์ และ**คุณเอมอร บุตรแสงดี** หัวหน้ากลุ่มงานสุขภาพภาคประชาชนเข้าร่วมด้วย

สำหรับคุณเอมอรฯ น้องพยาบาลคนนี้ ผมรู้สึกคุ้นหน้าเธอมากๆ

มาถึงบางอ้อ เมื่อเธอบอกว่า เธอเป็นนักวิ่งหญิง ๑ ใน ๗ - ๘ คน ของสายเหนือ ที่วิ่งรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ต่อเนื่อง ๗ วัน จากเชียงใหม่ ถึงกรุงเทพ เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๓๐ คือเมื่อ ๒๕ ปีก่อนโน้น โครงการนี้เป็นการทำงานรณรงค์ด้านสุขภาพครั้งใหญ่ ของมูลนิธิแพทย์ชนบท ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข องค์การอนามัยโลก และองค์กรอื่นๆ อีกมาก

เธออยู่ในทีมสายเหนือที่ผมเป็นหัวหน้าสายนั่นเอง สมัยนั้น ผมเป็นผอ.สำนักงานส่งเสริมวิชาการและบริการสาธารณสุขอยู่ที่พิษณุโลก

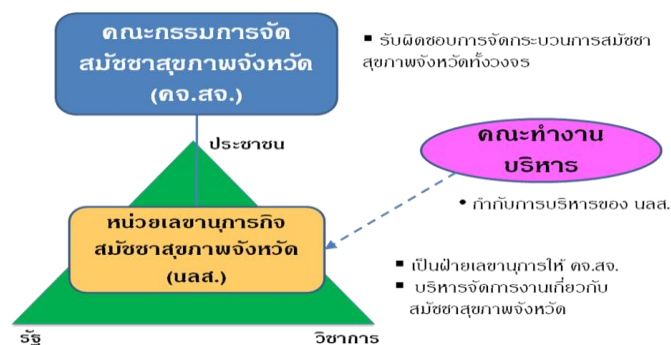
ทีมวิ่งสายเหนือ น้องเอมอรนั่งอยู่ด้านหลังผม

น้องเอมอรในปัจจุบัน

การประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกันจบลงโดยเราเห็นตรงกันว่า ถึงเวลาที่จะต้องพัฒนาระบบการสมัชชาสุขภาพในระดับจังหวัดให้เข้มแข็ง มีการดำเนินการที่ต่อเนื่องตลอดปี และต่อเนื่องไปทุกๆ ปี เพราะเรามี พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติฯ รองรับเป็นหลังอิง และมี สช. เป็นหน่วยสนับสนุนอยู่แล้ว เพื่อให้กระบวนการนี้เป็นเครื่องมือที่ทุกฝ่ายในจังหวัดที่สนใจ ได้เข้ามาใช้เป็นเครื่องมือพัฒนา ผลักดัน ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะที่ดีๆ เพื่อคนในจังหวัดร่วมกันต่อไป

ซึ่งแนวทางใหม่นี้ เริ่มได้ทันทีในปีงบประมาณ ๒๕๕๖ ที่จะถึงนี้

ที่สำคัญ คือ ต้องมีกลไกบริหารจัดการที่ชัดเจน ทำงานแบบพหุภาคี มีองค์กรใดองค์กรหนึ่งทำหน้าที่เป็นร่มให้ เพื่อที่จะทำงานได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ไม่ใช่ทำงานเป็นแบบรายโครงการ รายครั้ง รายประเด็นเหมือนที่ผ่านมาในอดีต

องค์กรที่วันนี้จะอยู่ใต้ร่มการบริหารขององค์กรใด เป็นเรื่องของแกนนำ ๓ ภาคส่วนในจังหวัดจะได้ตกลงกันเอง สช. มีหน้าที่สนับสนุนทรัพยากร การพัฒนาศักยภาพ และการทำงานอื่นๆ ร่วมกัน

ถ่ายรูปหมู่หลังเสร็จการประชุม

การประชุมจบลงด้วยความเรียบร้อย โดยมีคุณสุทธิพงษ์ วัสดุสภาพล ผู้ช่วยเลขาธิการ คสช. เป็นผู้ดำเนินการประชุม และมีคุณศิริธร อรไชย (หนู) เป็นผู้ประสานงานหลักกับภาคีจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งรับไม้ต่อจากน้องเตชิต ชาวบางพรหม (ดี) ที่โยกไปประสานงานภาคเหนือแทน

น้องเตชิต

ผมปิดท้ายการประชุมว่า

“เป็นเรื่องของคนเมืองกาญฯ คิดต่อ คน สช. พร้อมสนับสนุน”

(final ๒๐สค.๕๕)